

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien's uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

MÅNADENS KARTA 10

Getter år 1866–2003

Getter är ett djur inom lantbruket som var mycket vanligt förekommande i äldre tider. Getterna sågs dock under lång tid som skadliga för skogen och årsbockarna kallades i vissa områden för "risbitare", vilket säger något om vad de åt. De blev också förbjudna att ha i vissa delar av landet. Örjan Kardell (2017) har sammanfattat hur geten alltmer sedan 1600-talet kom att ses som skogens fiende. I Skogsordningen från år 1734 står bland annat att man inte längre skulle få fälla träd för getternas bete. I vissa delar av Bergslagen blev det rent av förbud mot att hålla getter, för omsorgen av skogens resurser. På 1600-talet när det finns viss statistik kring dem så har man beräknat att det exempelvis år 1630 fanns ca. 648 000 getter, både unga och gamla (Palm 2016). På 1800-talet införs vidare delvisa förbud mot att getter skulle beta i skogar som inte hägnats in.

Från 1800-talet mitt så kan man mer regelbundet hitta statistiska uppgifter om antalet getter. Man kan där se att antalet getter minskar under 1800-talet. År 1866 fanns det 131 000 getter i landet, år 1881 ca 102 000 stycken. Huvuddelen av getterna återfanns i Norrland, år 1906 utgjorde de hela 59 000 av de 65 000 som fanns i hela landet.

På 1910-talet under Första Världskriget ökade återigen antalet getter och nationellt fanns i jordbruksstatistiken upp mot 133 000 getter år 1919. På 1920-talet är man dock tillbaka på de nivåer som fanns vid sekelskiftet och år 1927 var de 66 000 stycken och sedan minskar det kraftigt. År 1937 fanns exempelvis bara 41 000 stycken och år 1944 kan man se en ytterligare minskning till 34 000 och år 1951 ca 7 726 och år 1956 endast 3 856 getter. Man kan vidare konstatera att år 1944 fanns 2/3 av alla getter i landet i Jämtlands och Västernorrlands län.

I jordbruksstatistiken finns stora luckor under perioden 1950–1990. Getterna som fanns på gårdar mindre än 2 ha, kom inte med i statistiken och där fanns troligen en del kvar även under denna tid. Oavsett detta så fanns det på 1960- och 1970-talet mycket få getter på jordbruk i landet, och därmed även behovet av att från statsmakternas sida samla in data om dem. På 1970-talet- och 1980-talet ökar intresset för gethållning och getostproduktion, med Norge som förebild. I Jämtland startade exempelvis projektet Jämtspira (Bonow 2017). Jordbruksverket har uppskattat antalet getter i en särskild studie till ca 20 000 i landet. Man beräknar att år 2018 hölls 40 procent av alla getterna hos hobbygethållare (Jordbruksverket 2019).

Alfhilda Nyman/Landskrona museum, CC BY-NC-ND

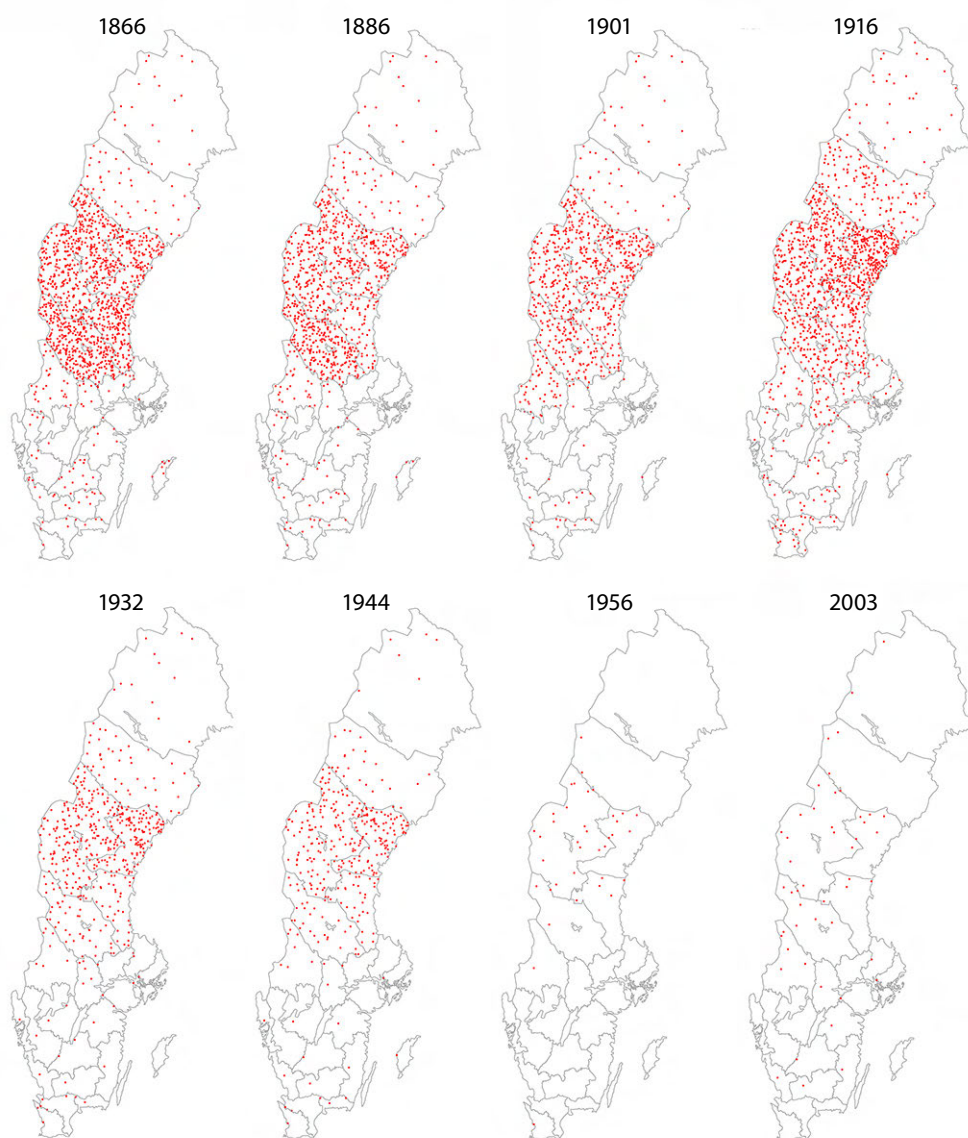
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien,
KSLA

Drottninggatan 95 B
Box 6806
113 86 Stockholm
tel 08 5454 7700
akademien@ksla.se
www.ksla.se

Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) @KSLAkademien
LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
X: KSLA @KSLA_Academy
Instagram: skogs_lantbruksakademien

Getter länsnivå – en punkt motsvarar 100 djur

Kartsviten visar antalet getter per län i form av prickkartor. Varje prick motsvarar 100 djur och är slumpmässigt utplacerade inom länet. Prickarna motsvarar således inte en exakt lokalisering av 100 djur. Man kan konstatera att Norra Sveland och Södra Norrland alltid haft flest getter. Sett över en längre period så har antalet getter minskat kraftigt för att nästan inte förekomma på 1960- och 1970-talet i statistiken. Under Första världskriget (se kartan för 1916) ökade dock tillfälligt antalet getter kraftigt, även i norra Norrland och södra Sverige. Från 2003 finns återigen tillgänglig statistik över getter på länsnivå och då är de i vanligast i Jämtland, Dalarna och Västernorrland, men förekommer även till viss del i övriga Sverige.

Källor och referenser:

Jordbruksverket: Statistikdatabasen *Husdjur efter län/riket och djurslag 1866–2007*.

Bonow (2017): Modern gethållning och getostproduktion, i Katharina Leibring och Ingvar Svanberg (red.) *Geten i Sverige Kulturhistoriska och samtida perspektiv. Föredrag vid ett symposium i Uppsala den 20 november 2015*, Uppsala, Institutet för språk och folkminnen.
<http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1388081/FULLTEXT01.pdf>

Kardell, Örjan (2017): Geten som skogens fiende, i Geten i Katharina Leibring och Ingvar Svanberg (red.) *Sverige Kulturhistoriska och samtida perspektiv. Föredrag vid ett symposium i Uppsala den 20 november 2015*, Uppsala, Institutet för språk och folkminnen.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1388078/FULLTEXT01.pdf>

Palm, Lennart Andersson (2016): *Sverige 1630. Åkerbruk, boskapsskötsel, befolkning*. Rapport för Vetenskapsrådets projekt Databasen Sverige 1570–1805: befolkning, jordbruk, jordägande, Institutionen för historiska studier Göteborgs universitet (andra upplagan)
<https://core.ac.uk/download/pdf/78631613.pdf>

Jordbruksverket (2019): *Gethållning 2018* Statistik från Jordbruksverket, Statistiskrapport 2019:01
<https://jordbruksverket.se/download/18.29196bdf172db848a9e1384f/1592839852350/201901.pdf>